

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte onsdag den 19 november 1947 kl. 10.

Formann: Terje Wold.

Ved navneoppropet viste det seg at Eugen Pettersen og Støstad var fraværende. I stedet for Hambro, Strand Johansen og Sundt møtte henholdsvis Smitt Ingebretsen, Olav Christiansen og Lothe.

Formannen: Dette møte er sammenkalt til avgivelse av en innstilling om utenriksministerens redegjørelse angående forhandlingene i Paris om Marshall-planen og forhandlingene på de Forente Nasjoners generalforsamling i New York. Sakens ordfører, hr. Friis, har tilstillet medlemmene et utkast til innstilling i saken. Jeg har lest innstillingen. Jeg var ikke til stede da utenriksministeren ga sin redegjørelse, og jeg har heller ikke vært til stede i Stortinget under behandlingen. Jeg har stort sett ikke noe å si til selve utkastet til innstilling. Det eneste er at det forekommer meg at innstillingen kanskje ikke burde være så lang eller såvidt utførlig, særlig i betraktning av at vi senere i Stortinget skal ha en fullstendig rapport både angående forhandlingene i Paris og angående generalforsamlingen i de Forente Nasjoner i New York. For ikke å reise unødvendig debatt på det nåværende tidspunkt, ville jeg ha foretrukket at man gjorde innstillingen noe kortere og muligens sa - jeg skrev det ned i går kveld - noe slikt som:

"Idet en tar til etterretning at det senere i samband med den offisielle meldingen fra vår delegasjon vil bli tilstillet Stortinget en fullstendig rapport om forhandlingene i Paris om Marshall-planen, og at det vil bli gitt en samlet melding om F.N.'s generalforsamling når generalforsamlingen er slutt, fatter Stortinget sådant vedtak: Utenriksministerens redegjørelse av 28 oktober 1947 vedlegges protokollen."

Jeg har snakket med ordføreren om det, og jeg forstod det slik at han ikke hadde noe vesentlig å innvende mot dette, hvis det ellers er stemning for det, men kanskje ordføreren vil uttale seg?

Friis: Jeg fikk i oppdrag å lage utkast til innstilling, og jeg vil ikke insistere på den, hvis det er så at der er stemning for en slik kortere formulering som formannen foreslår. Når jeg laget det slik, var det med sikte på at det skulle være et hemmelig stortingsmøte om saken, og at det muligens ville være til hjelp og til styrkelse for vår delegasjon i New York at der var vedtatt en slik uttalelse.

Jeg har i forbindelse med denne innstilling meget omhyggelig gått igjennom alt hva der er i

Utenriksdepartementet av møteprotokoller bl.a., og sett hvor mange standpunkter det har vært i de forskjellige sakene, og også ut fra det studium er jeg blitt mere styrket i at det kanskje ville være til hjelp for vår delegasjon å få en slik uttalelse som var vedtatt i et stortingsmøte. Jeg har forelagt denne innstilling både for utenriksråden og for ekspedisjonssjefen i den politiske avdeling. Vi har drøftet dette sammen. En liten rettelse ble gjort etter forslag fra ekspedisjonssjef Andersen.

Jeg ville bare gi disse meldinger. Nå husker jeg ikke nøyaktig fra det siste stortingsmøte vi hadde, om det ikke der ble fremsatt nokså sterke krav om at man fikk et lukket stortingsmøte til debatt om situasjonen. Jeg har ikke referatet for hånden, så jeg kan ikke påpeke hva det ble sagt. Det tør vel muligens også være litt av en neglisjering av de krav som kom fram i det stortingsmøtet, hvis vi bare vedtar den korte erklæringen som formannen foreslår. Men skulle det være stemning for det, er det naturligvis fra min side ikke noe i veien for at uttalelsen blir vedtatt slik som formannen foreslår.

Smitt Ingebretsen: Jeg vil bare kort erklære at jeg tror det, alle forhold tatt i betraktning, vil være riktig å følge formannens forslag.

Utheim: Jeg vil få lov å avgi samme erklæring.

Jeg synes, når utenriksministeren i sin egen redegjørelse sier at disse spørsmålene må bli tatt opp til inngående drøftelse og overveielse etter utenriksministermøtet i London, at det er riktig at vi sier minst mulig på det nåværende tidspunkt, for å se forløpet av det.

Med hensyn til det som hr. Friis nevnte, at en behandling i Stortinget vil være til veiledning for våre representanter i Amerika, er det faktiske forhold at de vil avslutte sine forhandlinger en av de første dager. Jeg vet ikke når dette kan behandles i Stortinget, men til særlig veiledning for det nåværende møte i Amerika kan jeg ikke se at en behandling i Stortinget kan være.

Lavik: Eg har same meining som hr. Smitt Ingebretsen og hr. Utheim i denne saka. Eg trur det er best å fylgje formannen. Eg har nettopp lesi gjennom framlegget frå hr. Friis. Å taka opp så detaljerte ting og seia så mykje om det, trur eg er å gå for langt i den situasjon vi no er inne i. Eg trur det er det beste at vi held oss til den formuleringa som formannen har gjevi, og vedtek den.

Konrad Knudsen: Jeg vil også gjerne ha gitt min tilslutning til det som har vært sagt. Jeg tror at det ikke er riktig av oss i dag å ta noe endelig standpunkt til de spørsmål utenriksministeren reiste i sitt foredrag, idet han selv mente at tidspunktet ikke nå er inne til overhodet

å drøfte dem. Han sa at etter hans oppfatning er det som foregår i New York, i grunnen opptakten og forspillet til det som kan komme under utenriksministermøtet i London, hvor selve de store realiteter vil komme sterkere fram. Og etter det møtet, sa han, kan det bli spørsmål for oss om å se på saken. Da mener jeg at vi - også av hensyn til utenriksministeren - ikke nå bør gå inn for å ta noe bestemt standpunkt. Og utenriksministeren sa også at når det gjelder den pågående generalforsamling, vil vi overhodet ikke innlate oss på noen nyorientering i noen som helst retning, så da er det greit at vi ikke kan øve noen innflytelse på den. Jeg tror derfor det er riktigst at vi ikke sier noe mer om saken, men legger den ved protokollen.

Olaf Christiansen: Jeg fikk det inntrykk under utenriksministerens redegjørelse om saken, at den skulle være gjenstand for debatt i et senere lukket møte i Stortinget. Og vår gruppe er da, etter å ha sett den innstilling som hr. Friis har lagt fram, kommet til det resultat at vi ville komme med en særuttalelse i forbindelse med den innstilling. Vi er også oppmerksomme på at disse spørsmål vil bli gjenstand for en senere debatt når den endelige redegjørelse kommer, men vi var av den oppfatning at vi allerede på det nåværende tidspunkt ville få anledning til å uttale oss særlig om den del som omfatter Marshall-planen og de hittidige forhandlinger om den. De ting som formannen nå nevner med hensyn til omredigering av hr. Friis's innstilling, kan jeg da forelegge for min gruppe og høre hvordan den stiller seg til en slik forandring.

Formannen: Får jeg lov bare å si at selv en så kort innstilling som denne jo ikke er til hinder for debatt i Stortinget når saken kommer til behandling. Dette er en innstilling fra oss til Stortinget, som må bli å behandle i et lukket møte i Stortinget. Jeg skulle tro at vi måtte kunne få avgitt den i dag uten å avvente at hr. Christiansen får forelagt den for sin gruppe. For dette hindrer jo ikke på noen måte noe medlem av Stortinget til i forbindelse med saken å reise en debatt, når den kommer til behandling i Stortinget. Jeg vil gjerne tilføye at det har iallfall vært min forutsetning, at vi ikke godt på noen måte kan behandle en sak som denne i Stortinget før utenriksministeren kommer tilstede. Det er utenriksministerens redegjørelse vi her har for oss, og han bør i ethvert fall være tilstede. Jeg forutsetter at denne sak, som har vært behandlet i et hemmelig møte, også må drøftes i et hemmelig stortingsmøte når innstillingen foreligger. Hvis det ønskes at denne sak skal behandles før Stortinget går fra hverandre, vil jo utenriksministeren komme tilbake fra New York og være tilstede her i slutten av måneden, går jeg ut fra. Jeg gir også min tilslutning til det som har vært sagt, at det allerede på grunn av

tidspunktet er helt utelukket at denne innstilling eller en debatt om den skulle kunne gi noen veiledning for vår delegasjon i New York nå. Jeg håper at vi uten noen svær debatt må kunne vedta denne innstilling, og jeg vil forsåvidt takke ordføreren for den imøtekommenhet han har vist.

Friis: Det var bare til hr. Christiansens uttalelse om at innstillingen fra meg var gruppebehandlet hos kommunistene. Det må jeg fralegge meg ethvert ansvar for. Etter sekretærens anmodning ble det omdelt et eksemplar til hver av den utvidede utenrikskomites medlemmer, og annet er ikke gjort fra min side. Det er ikke sagt at den kunne behandles av gruppene.

Olaf Christiansen: Jeg gikk ut fra, når først utenriksministerens redegjørelse ble gitt til Stortinget i et lukket møte, og når vi da fikk hr. Friis's innstilling, at det også var anledning til å behandle den i et gruppemøte. Og jeg er ikke beredt til å ta stilling til det utkast som nå foreligger, da vi i denne forbindelse vil komme med en særuttalelse som ennå ikke er fullt utarbeidet.

Formannen: Jeg må få lov å si at det selvsagt er helt ut korrekt at et komiteemedlem drøfter med sin gruppe det standpunkt man skal ta til en sak, enten det er en sak som skal behandles hemmelig eller ikke. Men jeg vil få lov å spørre hr. Christiansen om det er nødvendig at denne sak utsettes i dag. Kunne vi ikke avgi innstillingen, som det synes å være alminnelig stemning for, og hvis da kommunistenes gruppe skulle ønske å avgi en særuttalelse, vil det jo være full anledning til å avgi den når saken behandles i Stortinget. Eller er det så at man ønsker å gi den nå?

Olaf Christiansen: Vi skulle ha vår særuttalelse innflettet i innstillingen.

Monsen: Det er ingenting i veien for å gjøre det på den vanlige måte, at innstillingen blir vedtatt her, og at den blir avgitt til kontoret i den form med tilføyelse av den særuttalelse som hr. Christiansen vil gi. Vi behøver ikke å sinke saken for det.

Formannen: Er hr. Christiansen fornøyet med det? Kan vi følge den fremgangsmåte?

Olaf Christiansen: Ja.

Natvig Pedersen: Jeg stusset litt ved dette at komiteen skal avgi sin innstilling uten å ha sett en

dissenterende uttalelse fra et av komiteens medlemmer. Jeg kan ikke si at jeg føler meg overbevist om at det er noen klok fremgangsmåte. Jeg synes i alle tilfelle at denne komiteen burde få høre hva et av komiteens medlemmer vil si som ikke stemmer med det som komiteen innstiller på.

Utheim: Jeg er enig med den siste taler, jeg vil gjerne se den fraksjonsuttalelse som kommer fra hr. Christiansens side. Det er mulig at den kan være formet sånn at den nødvendiggjør visse bemerkninger.

Friis: Jeg går ut fra etter dette at formannen selvfølgelig overtar ordførerjobben i saken.

Formannen: Det har jeg selv på ingen måte gått ut fra. Hr. Friis må kunne fortsette som ordfører. Det er jo ikke noen uenighet om selve innstillingen. Men jeg er enig i det som har vært sagt her, at når bemerkningene fra kommunistenes gruppe skal knyttes til innstillingen, er det sikkert vanskelig å avgi noen innstilling her i dag. Jeg hadde håpet at vi kunne gjøre det og fått innstillingen avgitt. Men da må vi altså ha et nytt møte om saken. Jeg vil høre når denne særuttalelse fra kommunistene kan foreligge.

Olaf Christiansen: Imorgen antar jeg.

Formannen: Når vil det da passe for komiteens medlemmer å ha et møte?

Monsen: Det er tingmøte alle dager i denne uke fra imorgen av.

Smitt Ingebretsen: Kunne vi ikke gjøre det på den måte at vi vedtar innstillingen her, og så får formannen uttalelsen fra kommunistenes gruppe - hvis det kommer noen særuttalelse derfra - og lar den sirkulere blant medlemmene? Hvis ingen da forlanger nytt møte, går saken sin gang. Det blir vanskelig å holde møte her i komiteen når Stortinget eller avdelingene skal ha møte hver dag.

Utheim: Jeg synes det mest praktiske vil være når man får særuttalelsen imorgen formiddag, at vi holder et møte imorgen i pausen, f.eks. kl. 12. Det kan ikke ta lang tid det som da blir å behandle.

Formannen: Når imorgen kan vi ha denne uttalelsen fra kommunistenes gruppe?

Christiansen: Jeg skal forsøke å få den avlevert imorgen når jeg kommer, kl. 9.

Konrad Knudsen: Det er jo ikke så sikkert at kommunistene i det hele tatt vil komme til å være interessert i en uttalelse etter den nye form innstillingen har fått. Jeg holder det nærmest for usannsynlig.

Formannen: Det siste er jeg enig i. Her står det: "Idet en tar til etterretning at det senere i samband med den offisielle melding fra vår delegasjon vil bli tilstillet Stortinget en fullstendig rapport om forhandlingene i Paris" og det samme gjelder forhandlingene på de Forente Nasjoners generalforsamling. - Og under henvisning til det - sier man - vedlegges saken protokollen. Jeg skulle være tilbøyelig til å tro at kommunistenes gruppe kunne akseptere den innstilling uten noen særuttalelse, for den foregriper i virkeligheten ingenting.

Andrå: Hvis kommunistene skulle ha sin særuttalelse ferdig til imorgen kl. 9, og vi så skulle ha et møte her og kanskje få den uttalelsen opplest da, - så er jeg ikke riktig tilfreds med den form. Jeg ville heller det skulle gå for seg slik som hr. Friis har gjort det, at man - hvis det kommer en særuttalelse - får den mangfoldiggjort. Så får da formannen, når han har konferert med de øvrige, treffe bestemmelse om hvorvidt det er nødvendig å holde noe nytt møte. Det kan hende kommunistene finner ut at det ikke er grunn til å fremkomme med noen særuttalelse etter den form innstillingen har fått, slik som formannen har laget den til. I alle tilfelle ville jeg svært gjerne at vi skulle få et gjennomslag hver av en sånn særuttalelse før det ble noe nytt møte. Jeg synes for mitt vedkommende ikke det er tilstrekkelig at vi får en sånn innstilling opplest i et nytt møte.

Formannen: For å unngå ytterligere diskusjon - kan vi ikke si det på følgende måte: Dersom kommunistenes gruppe ikke ønsker imorgen å avgi noen særuttalelse i forbindelse med innstillingen, anser vi denne innstilling for avgitt? Hvis derimot kommunistene ønsker å avgi en særuttalelse i forbindelse med innstillingen, overlates det til formannen å beramme et nytt møte til behandling av den og sørge for at medlemmene på forhånd blir gjort bekjent med den særuttalelse til innstillingen som måtte foreligge fra kommunistene. Det er ikke noen annen vei å gå. Men da må komiteens medlemmer være forberedt på at det ikke kan bli mulig å ta møtet før i neste uke, f.eks. mandag eller tirsdag.

Friis: Jeg tillater meg å stille forslag om at formannen overtar ordførerstillingen. Hvis formannen hadde vært tilstede i det møte hvor jeg ble oppnevnt til ordfører, ville formannen utvilsomt blitt oppnevnt, og slik

som det ligger an nå på formalbasis, synes jeg det i alle henseender er riktig at formannen er ordfører i saken.

Formannen: Jeg må få lov til å henstille til hr. Friis å fortsette som ordfører. Etter den innstilling hr. Friis har inntatt til dette - det er jo ikke spørsmål om noen realitet - er det etter mitt skjønn ingen grunn til at man i denne sak skulle bytte ordfører.

Friis: Jeg går ut fra at formannen ikke vil presse meg til å skrive mitt navn under som ordfører på noe som jeg ikke har skrevet en bokstav av, og jeg tillater meg å be om at det blir votert over det forslag som jeg har stillet.

Smitt Ingebretsen: Når hr. Friis ønsker at formannen skal overta ordførervervet, synes jeg under disse forhold at det er rimelig at man imøtekommer hr. Friis. Jeg vil bare få lov til, ut fra den forutsetning at vi med dette er ferdig med behandlingen av saken her, å henstille til formannen å gjøre hva han kan for at beretningen fra F.N.'s generalforsamling kommer så snart som det er mulig etter at generalforsamlingen er holdt. Slik som det var ved siste generalforsamling går det ikke an at man forholder seg. Vi har jo på sett og vis ennå ikke fått det fullstendige referat fra generalforsamlingen i fjor.

Friis: I forbindelse med det hr. Smitt Ingebretsen sa vil jeg stille det spørsmål, om det ikke var riktig at utenrikskomiteens medlemmer fikk en gjenpart av de møteprotokoller som fra møtene i New York blir sendt Utenriksdepartementet?

Formannen: Dette siste spørsmål vil vi komme tilbake til i forbindelse med en annen sak som den ordinære komite har til behandling, og som jeg går ut fra at det vil bli avgitt innstilling om i de aller første dager. Jeg går ut fra at hr. Friis' forslag om ny ordfører ikke fastholdes?

Friis: Jo, det fastholdes absolutt.

Konrad Knudsen: Hvis hr. Friis fastholder det, synes jeg vi bør ta hensyn til det.

Formannen: Vi får gjøre det da. Jeg synes det er litt ufortjent, men kan akseptere det hvis ingen har noe å innvende mot det.

Bettum: Jeg forsto det slik, da formannen leste opp utkastet til innstilling, at det forutsettes at utenriksministerens redegjørelse senere og "i samband med rapporten fra generalforsamlingen", kommer opp til diskusjon. Jeg vil bare be ordføreren overveie det

uttrykket. Hvis det siktes til den offisielle melding som kommer fra generalforsamlingen i New York, så er jeg nemlig redd for at det kan bli altfor sent, selv ut fra den forutsetning som hr. Smitt Ingebretsen har gitt uttrykk for.

Formannen: Jeg har brukt utenriksministerens egne ord for å være helt i samsvar med det han sa, at "det vil bli gitt en samlet melding om FN's Generalforsamling når Generalforsamlingen er slutt". - Ønsker hr. Bettum at vi skal understreke at det skal gjøres snarest mulig etter at Generalforsamlingen er slutt?

Bettum: Ja, jeg ville gjerne det, med tanke på den lange tid som er gått i år. Jeg overlater det helt til ordføreren, men jeg ville bare nevne det momentet.

Formannen: Jeg har ikke noe imot det. - Alle er vel i grunnen interessert i at vi får denne meldingen fra Generalforsamlingen; og som jeg også forstod av utenriksministerens foredrag, vil vi da få en offentlig drøftelse av disse spørsmål i forbindelse med de Forente Nasjoners Generalforsamling. Det er jo også noe som man bør være oppmerksom på, at denne sak er en hemmelig sak, og derfor vil innstillingen fra oss bli en hemmelig innstilling, behandlet i et hemmelig møte. Men så snart som mulig etter Generalforsamlingens slutt, og når utenriksministeren er kommet tilbake, må vi jo ha en offentlig behandling av disse spørsmål. Og jeg skulle vel tro at kommunistene ville være mer interessert i å ha sin særuttalelse i forbindelse med den *offentlige* behandling. - Jeg kan da si det slik at "det vil bli gitt en samlet melding om FN's Generalforsamling snarest mulig etter at Generalforsamlingen er slutt". Er det tilfredsstillende for medlemmene?

Bettum: Ja, for meg i hvert fall.

Utheim: Hr. Friis reiste spørsmål som jeg mener vi må se å få en løsning av, spørsmål vedrørende de Forente Nasjoner. De melder seg her i Stortinget på så mange forskjellige måter at jeg vil finne det meget ønskelig om vi kunne bli holdt à jour med de rapporter som etter hvert innløper til Utenriksdepartementet. Vi har enda ikke fått noen samlet fremstilling av det som foregikk ved FN's Generalforsamling i fjor. Jeg synes det er meget utilfredsstillende, og jeg ber om at man overveier om det ikke kunne være en mulighet for at utenrikskomiteens medlemmer informeres noe bedre om disse spørsmål enn de hittil er blitt.

Formannen: Jeg er fullstendig enig i at det er meget ønskelig og påkrevet at det blir den best mulige kontakt

mellom Regjeringen og Stortinget i disse spørsmål. - Nå, den rapporten fra Generalforsamlingen i fjor foreligger som dokument. Det foreligger en melding til Stortinget om Generalforsamlingen, så forsåvidt har alle Stortingets medlemmer hatt anledning til å gjøre seg bekjent med det referatet. Det som er forholdet, er at man på grunn av forskjellige omstendigheter ennå ikke har kunnet avgi innstilling til Stortinget, og som følge derav har vi ikke hatt noen bred diskusjon i Stortinget om rapporten. Det skyldes selvsagt også at rapporten ble avgitt meget sent.

Smitt Ingebretsen: Det skyldes jo også den ting at man ikke har fått de dokumenter som man ønsket å få.

Friis: Jeg går ut fra at alle komiteens medlemmer likesom jeg, hvis de går opp i Utenriksdepartementet, vil få anledning til å se det dossier som der ligger; det er korte referater av hvert møte som har vært holdt i delegasjonen. Det viste seg ved å gå igjennom dem til min skuffelse at delegasjonens standpunkter hadde et så mosaikkartet preg at det også bidro til at jeg mente det kunne være heldig for delegasjonen å ha en uttalelse fra den utvidede utenrikskomite.

Formannen: Da ingen flere har bedt om ordet, vil jeg gå fram på den måte som jeg her har nevnt med hensyn til denne innstilling.

Møtet hevet kl. 10.40.